

Mot en verklighetsförankrad arkitektutbildning – branschens perspektiv

Sammanställning av en enkätundersökning genomförd av
Innovationsföretagens Arkitektnätverk februari 2025.

Innovationsföretagens arkitektnätverk

Afry	Ettelva	Mer
AIX	Fojab	Norconsult
Aj-Landskap	Gajdarkitekter	Nyrens
Aop	Gatun	Okidoki arkitekter
Archus	Hmxw	OlssonLyckefors
Atrio	Kaminsky	PE
ÅWL arkitekter	Kanozi	Radar arkitektur
BAU	Kod arkitekter	Reflex Arkitekter
BBH	Krook & Tjäder	Rundquist
Brunnberg o Forshed	Landskapslaget	Semrén-Månsson
BSK	LBE arkitekt	Spectrum arkitekter
Carlstedt arkitekter	Lightbureau	Sweco Architects
Cedervallarkitekter	Liljewall	Tengbom
CF Möller	Lindberg Stenberg Arkitekter	Tyréns
Elindersten	Link arkitektur	White
Equator	Mareld landskap	Wingårdhs
Erseus	Mensch	Witte Sundell

Inledning

Arkitektföretagen i Innovationsföretagen ser ett behov av en närmare dialog med Sveriges arkitektutbildningar. Tillsammans anställer vi en stor andel av de arkitekter som utbildas vid KTH, CTH, LTH, UMU, SLU, BTH, HDK och Konstfack. Vår övertygelse är att arkitekten har en avgörande roll i omställningen till det hållbara samhället och vi vill med denna rapport skapa underlag för en fördjupad dialog om hur Sveriges arkitektutbildningar kan bli ännu bättre på att rusta studenter och yrkesverksamma för att möta samtidens och framtidens utmaningar.

Sammanfattning

Balans mellan det konstnärliga och det praktiska

De flesta anser att skolorna redan ger en god grund i idé- och konceptutveckling, men att utbildningen behöver kompletteras med fler praktiska moment. Där ingår större inslag av projektering, byggnadsteknik, projektledning och samarbete med andra disciplinområden.

Affärsmässighet och ekonomi

Ett återkommande tema är behovet av ökade kunskaper i arkitektkontorets affär: hur projekt finansieras, hur affärsupplägg fungerar, hur anbud görs och vilka ekonomiska faktorer som styr kunden. Dessa delar anses ofta försummade i grundutbildningen.

Ledarskap och kommunikation

Många betonar hur viktig rollen som ledare och samordnare är för arkitekter i moderna projekt. Kompetenser som att leda projektteam, kommunicera med sidokonsulter och förhandla med beställare ses som avgörande, men inte tillräckligt behandlade i utbildningen.

Teknik och hållbarhet

Efterfrågan på arkitekter som behärskar BIM, digitala verktyg och hållbarhetsfrågor (exempelvis CO₂-beräkningar, cirkulära materialflöden och återbruk) ökar snabbt. Flera vill se en tydligare teknisk bas redan på kandidatnivå, med fördjupning på avancerad nivå.

Koppling till verkligheten och branschen

Arkitektföretagen vill se ett närmare samarbete mellan skola och näringsliv, bland annat via praktik, gästföreläsare, eller gemensamma projekt. Detta för att studenterna ska få inblick i den faktiska vardagen på kontoren samt i bygg- och fastighetssektorn.

Utbildningsupplägg och format

Vissa efterlyser kortare, intensiva kurser eller flexibla deltidsupplägg för yrkesverksamma. För grundutbildningen förespråkas en tydlig bas på kandidatnivå (praktiskt och brett) följd av en fördjupande master (gestaltungsfokus, men även hållbarhet och affärsutveckling).

Fortsatt fokus på arkitektens kärnkompetens

Slutligen poängteras att en arkitekts förmåga att förstå rumsliga och mänskliga behov, samt att arbeta konceptuellt och gestaltningsmässigt, fortsatt måste vara centrum för utbildningen. Men den bör kompletteras med reella kunskaper i teknik, ekonomi, samverkan och hållbarhet för att bättre spegla kravbilden i dagens (och morgondagens) arbetsliv.

Förslag till arkitekt högskolorna

- Integrera verkliga projekt och uppdrag i undervisningen, gärna i samarbete med företag.
- Erbjud korta, flexibla vidareutbildningsmoduler för yrkesverksamma, exempelvis digitala intensivkurser om 1–2 veckor eller 25%-kurser för specialisering.
- Stärk inslagen av affärs- och projektledning redan i grundutbildningen – men även i påbyggnadskurser för yrkesverksamma.
- Satsa på avancerade hållbarhetskurser – både ekologiska (LCA, återbruk, klimatkalkyler) och sociala.

- Utveckla digitala utbildningsresurser (öppna föreläsningar, textmaterial, inspelade seminarier) som kontor enkelt kan använda i intern kompetensutveckling.

Reflektion

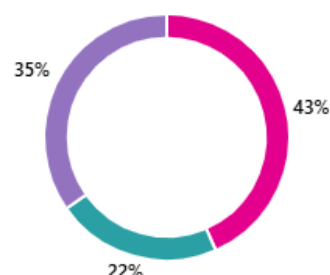
Sammantaget menar vi arkitektföretag att utbildningen bör förstärkas med mer praktisk verklighetsförankring och affärsmässighet utan att tappa bort det konstnärliga och visionära innehåll som utgör arkitektprofessionens unika kärna.

Enkätresultaten visar att arkitektföretagen vill se en tydligare bro mellan kreativ gestaltning och praktisk genomförbarhet i utbildningarna. Det handlar om ekonomi, juridik, teknik och ledarskap – områden som ibland hamnat i skymundan av det traditionella arkitektfokuset på form och design. Samtidigt kvarstår förstås att arkitekten ska vara en visionär som kan skapa nytänkande och estetik – men branschen påpekar tydligt vikten av att hålla sig relevant i en alltmer komplex byggprocess. Efterfrågan på flexibla, kortare och mer specialiserade vidareutbildningar för att både bredda och fördjupa kompetensen är stor – oavsett företagsstorlek. Samtidigt kan en starkare praktik- och projektkoppling i grundutbildningen minska gapet mellan nyexaminerade och branschens förväntningar.

Frågor om respondenter

Fråga 1. Hur många anställda arkitekter har ert företag?

Upp till 12 medarbetare	0
12 till 50	10
50 till 100	5
Fler än 100	8

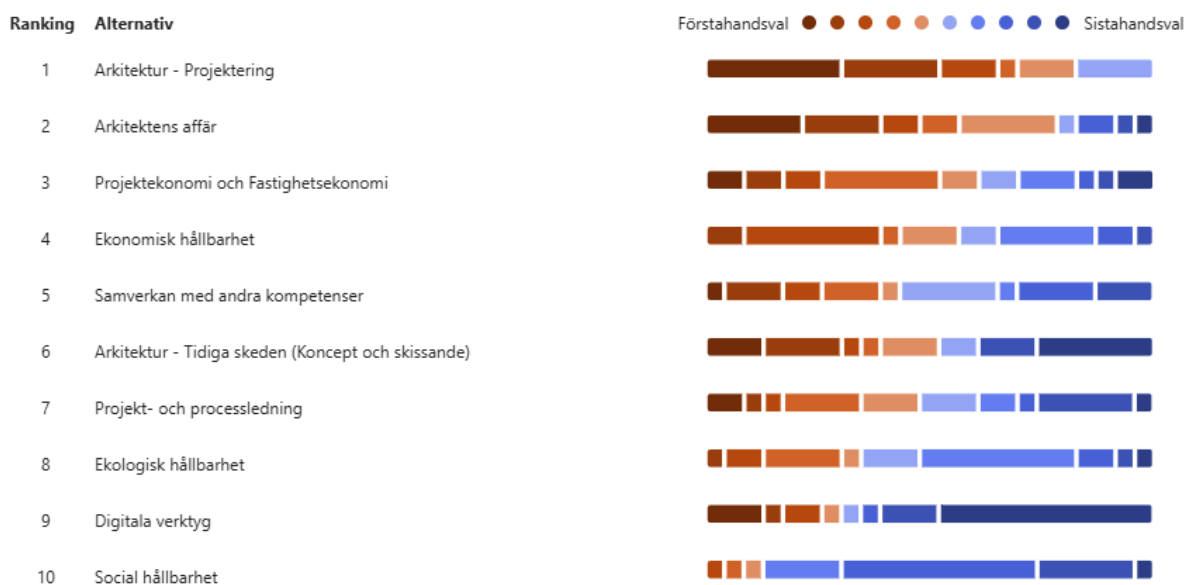

Fråga 2. Hur stor är er årliga utbildningsbudget i kronor per medarbetare?

Utbildningsbudgetarna varierar kraftigt, vilket speglar hur olika företag prioriterar eller räknar in kompetensutveckling. Detta kan påverka hur villiga företagen är att investera i längre program respektive korta intensiva kurser (även i ljuset av förlorad debiterbar tid).

Frågor om grundutbildning

Fråga 3. Vilka nödvändiga kompetenser saknar nyexaminerade – vad önskar ni mer djup inom?

Arkitektur - projektering är den kompetens arkitektföretagen allra helst vill se att studenterna har en djupare kompetens inom.

Arkitektens affär (dvs. affärsmässiga perspektiv, sälj, avtal, ekonomi) återkommer ofta högt i rankingen.

Projektkonomi och Fastighetsekonomi nämns i princip av alla kontor som en brist, och placeras ofta i övre halvan.

Ekologisk och social hållbarhet förekommer i mitten eller övre regionerna för flera kontor, men placeras också ibland längre ner (vissa kanske anser att hållbarhet är centralt men att "projektering" saknas ännu mer).

Digitala verktyg hamnar ofta långt ner i rankingen (8:e–10:e plats), vilket antyder att nyexaminerade kanske redan är relativt bra på programvaror eller att företagen inte ser det som den största bristen.

Arkitektur – Tidiga skeden varierar. Vissa kontor tycker att det är jätteviktigt att studenterna är bättre på koncept och skissande, andra anser kanske att de redan är bra på det.

Fråga 4. Av det ni prioriterat högst, kan ni precisera vad inom detta område som studenterna behöver mer utbildning i?

Arkitektföretagen efterfrågar en bredare förankring i verklighetens arkitektroll än vad de anser att dagens utbildningar ger. De pekar särskilt på följande huvudområden:

Projektering och byggprocess

- Förståelse för projektets olika skeden, från idé till färdig byggnad.
- Bättre kunskap om hur handlingar tas fram (ritningar, dokumentation etc.), syftet med dem och för vem de är avsedda.
- Grundläggande byggtekniska kunskaper och förmåga att se hela byggnadens funktion – både ekonomiskt, tekniskt och ur ett gestaltningssperspektiv.
- Förståelse för hur andra konsulter och discipliner arbetar samt hur man samverkar med dem.

Teknik och digitala verktyg

- Fördjupad färdighet i BIM-verktyg (exempelvis Revit) samt hur 3D-modeller överförs till faktiska handlingar i olika skeden.
- Möjlighet att arbeta evidensbaserat och rationellt med hjälp av digitala hjälpmedel.
- Tillräcklig teknisk kunskap för att kunna ifrågasätta och driva diskussioner med ingenjörer och andra tekniska specialister.

Affärsmässighet och ekonomi

- Inblick i arkitektkontorets affär: hur man skaffar uppdrag, hur man gör anbud och vad som styr lönsamheten.
- Grundläggande fastighets- och projektekonomi (t.ex. avkastningskrav, underhållskostnader) för att förstå kundens/uppdragsgivarens drivkrafter.

Ledarskap och samarbetsförmåga

- Förberedelse för att kunna axla ledarskap både gentemot beställare och i interna team.
- Kunskap om medarbetarskap och entreprenöriellt tänkande i det dagliga arbetet.
- Insikt i hur projekt genomförs med flera aktörer och inom givna ramar (tid, budget, kvalitet).

Kundvärde och användarperspektiv

- Förståelse för att arkitektur inte alltid handlar om "storslagen design", utan om att skapa värde för den som ska bruka och betala för byggnaden.
- Större balans mellan det visionära och det regelstyrda – kunna röra sig mellan kreativa idéer och konkreta, praktiska krav.

Gestaltning, koncept och arkitektens kärnkompetens

- Fördjupning i form, färg och grafisk framställning, men också hur man tar ett koncept från idé hela vägen till bygghandling.
- Social hållbarhet som en del av arkitektrollen: hur den byggda miljön skapar sociala värden och hur man kan följa upp dem.

Sammantaget efterlyser företagen en mer **praktiskt orienterad arkitektutbildning** som bättre speglar yrkeslivets krav: större förståelse för teknik, ekonomi och samordning, utan att tappa bort den konstnärliga och konceptuella kärnan. De menar att nytexaminerade arkitekter skulle vinna på att kunna kombinera gestaltsförmåga med reell projekteringskompetens, affärsmässigt tänk och ledarskap redan från start.

Fråga 5. Finns det andra kompetenser som saknas?

Samordning och helhetssyn

- Grundläggande förståelse för hur olika discipliner (t.ex. SIR, SAR, FPR, LAR) samverkar.
- Ökad inblick i projekt- och processledning, inklusive workshopmetodik.

Ledarskap och organisation

- Organisationsteori och ledarskapsförmåga, däribland självledarskap, planering och stresstålighet.
- Fördjupad kunskap om avtal och juridik (bl.a. ABK09), offentlig upphandling samt entreprenadformer.

Teknisk fördjupning

- Större fokus på teknisk kunskap och materiallära: hur olika material beter sig i olika klimat, hur man använder dem optimalt (hållbarhet, spill, stabilitet, m.m.).
- Ökad förståelse för relevanta regelverk och lagar (PBL, BBR, AFS).

Ekonomiska och affärsmässiga aspekter

- Kundperspektiv: förståelse för kundens ekonomiska incitament och hur projekt finansieras, särskilt inom offentlig upphandling (som står för en stor del av uppdragen).

Presentation och kommunikation

- Bättre presentationsförmåga, både visuellt och muntligt.
- Möjlighet att ta till sig olika förebilder än enbart "stjärnarkitekten", för att stärka självkänsla och professionell utveckling i bredare bemärkelse.

Sammanfattningsvis efterfrågas en mer **praktisk och verklighetsförankrad utbildning** där studenterna förstår såväl tekniska som affärsjuridiska villkor, tränar på att samarbeta över flera discipliner och bygger upp sin förmåga att leda både sig själva och andra.

- Ökad förståelse för andra yrkesgruppers kompetenser (ingenjörer, projektledare, entreprenörer etc.).
- Att se arkitektens uppdrag som en del i ett större nätverk av aktörer och intressenter.

Koppling mellan gestaltning, genomförbarhet och kundens behov

- Hur olika designval påverkar kostnader, tidplan och genomförbarhet.
- Att se projektet utifrån kundens affärsnytta: vilka värden kunden vill uppnå och hur besluten fattas.
- Vikten av att integrera alla dessa aspekter (affär, teknik, hållbarhet) redan på idéstadiet för att skapa trovärdiga, genomförbara arkitektoniska lösningar.

Sammanfattningsvis menar företagen att erfarna arkitekter behöver bredda sin affärsmässiga och tekniska förståelse, bli ännu bättre på projektledning och samordning samt stärka sin förmåga att arbeta hållbart, både ekonomiskt och miljömässigt.

Fråga 8: Finns det andra kompetenser som ni önskar att högskolorna erbjuder vidareutbildning inom?

Hållbarhet och klimat: Ekologisk hållbarhet, klimat-/CO₂-beräkningar, cirkulärt byggande och livscykelanalyser.

Teknik och material: 3D-projektering (särskilt för landskapsarkitektur), konstruktion och VVS, AMA-beskrivningar, energikrav (t.ex. NollCO₂).

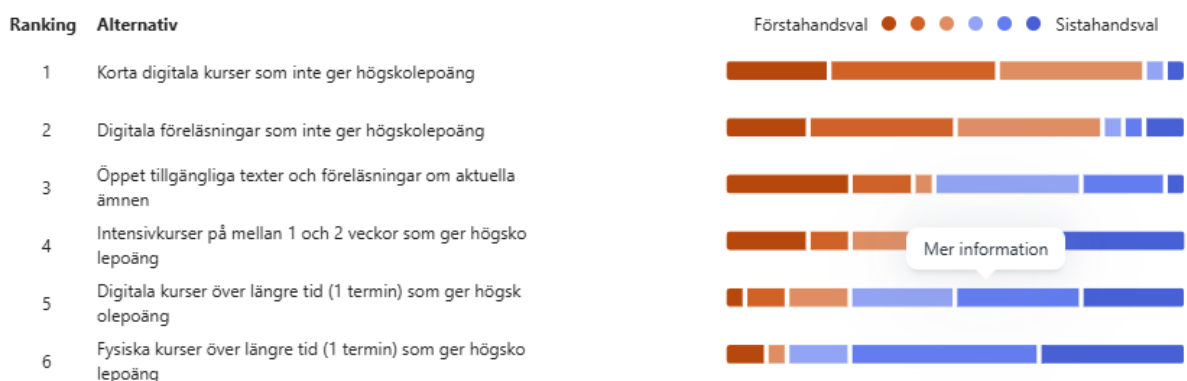
Affär och ekonomi: Arkitektens affär, projektekonomi och offentlig upphandling.

Gestaltning och kommunikation: Visualisering som stöd i designprocesser samt behov av kreativa forum (ex. kvällskurser, workshops).

Fördjupning och forskning: Forskningsförberedande utbildning, möjligheter till "snabba kunskapslyft" och tvärfacklig vidareutbildning.

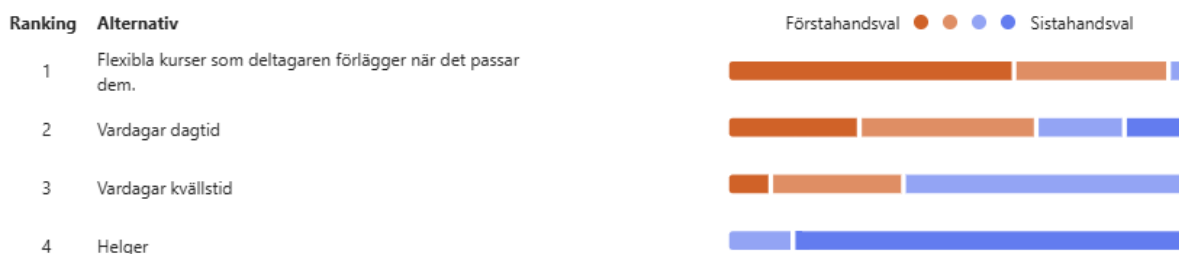
Kärnkompetenser: Fokus på detaljer, material, gestaltning, återbruk och planering – det arkitektoniska grundhantverket.

Fråga 9: Vilket format på utbildningar är lämpligt?

För många företag är tids- och platsflexibilitet avgörande. Korta, digitala och lättillgängliga format prioriteras över längre, campusbundna kurser.

Fråga 10: Vilka tider är mest lämpliga för era medarbetares utbildning?

Detta bekräftar att kontoren önskar scheman som inte stör den löpande produktionen för mycket – en mix av flexibel e-learning och eventuellt vissa dag-/kvällspass verkar mest önskvärd.

Fråga 11: Önskar ni andra utbildningsformat?

Bland de få svar som inkom om alternativa utbildningsformat framkom önskemål om:

Korta, intensiva kurser (1–2 dagar) som är utspridda över tid, gärna på deltid (t.ex. 25 %) och helst CSN-berättigade.

Påbygggnadsår i hållbart byggande med en struktur liknande vissa befintliga utbildningar (t.ex. KKH:s upplägg).

Inspirationsföreläsningar (gärna med internationella arkitekter), till exempel som lunchseminarier.

Flexibla deltidskurser med fysiska träffar, till exempel på en förmiddag i veckan, för att underlätta kombination med arbete.

I övrigt var de flesta svarande nöjda med de utbildningsformat som nämnts i fråga 9 och 10 och såg inget behov av andra former.

Fråga 12: Vad mer vill ni förmedla till arkitekt högskolorna?

Balansera konstnärligt fokus med reell yrkesförankring

- Studenterna är ofta duktiga på koncept och skisser i tidiga skeden, men saknar en mer mångfacetterad kunskap om hur verkliga projekt drivs och genomförs.
- Skolorna bör fortsätta ge en stark konstnärlig grund, men samtidigt integrera processledning, projektering och praktiska moment i utbildningen.

Relevans och aktualitet i grundutbildningen

- Flera anser att särskilt KTH:s grundutbildning inte är tillräckligt uppdaterad vad gäller krav från branschen.

- Det efterfrågas en tydligare koppling till verkligheten, exempelvis renovering av befintliga byggnader, begränsade budgetar och nära samarbete med byggherrar och andra aktörer.

Förberedelse för samarbeten och ledarskap

- Att hantera relationer med kunder, entreprenörer och myndigheter är en stor del av yrket – något många nyutexaminerade är oförberedda på.
- Skolorna uppmanas att stärka utbildningen i ledarskap, kommunikation, försäljning och entreprenadformer så att arkitekten kan ta en mer central (och ibland ledande) roll i projekten.

Samverkan med näringslivet

- Ökat utbyte med kontor och företag: gästföreläsningar, studiebesök, praktik, gästkritiker osv.
- Mer kontinuerlig dialog mellan skolan och branschen för att fånga upp de förändringar och krav som utvecklas i omvärlden.

Praktisk kärnkompetens som bas, även på kandidatnivå

- Flera lyfter vikten av att kandidatutbildningen bör ge tillräckliga grundkunskaper i projektering, lagstiftning, fastighetsekonomi, hållbarhet och samhällsbyggnad.
- Masternivån kan sedan fördjupa de konstnärliga och gestaltningsmässiga perspektiven, men också vidareutveckla affärs- och projektledningskunskaper.

Fortsätt vårda arkitektens kärna – gestaltningsförmåga och mänskligt fokus

- Samtidigt som praktisk och teknisk kompetens ökar, måste arkitekterna fortsatt ha människors behov och rummets kvaliteter i centrum.
- Utan det gestaltningsmässiga fundamentet riskerar arkitekten att reduceras till en konsultroll bland andra.

Arkitektföretagen vill behålla den starka konstnärliga och konceptuella grunden hos nya arkitekter, men ser ett stort behov av att komplettera med mer praktiska, affärsmässiga och samarbetsinriktade delar redan under utbildningen. De efterlyser tätare kontakt med näringslivet och en tydligare koppling mellan teori och verkliga projekt, så att studenterna blir bättre rustade för de krav och förväntningar som väntar i arbetslivet.

Bilagor (Alla fritextsvar)

Fråga 4. Av det ni prioriterat högst (att arkitekturstudenterna behöver djupare kunskap inom), kan ni precisera vad inom detta område som studenterna behöver mer utbildning i?

1	Ledarskap och medarbetarskap. Entreprenöriell kunskap kopplat till det vardagliga arbetet.
2	projektering kräver en erfarenhet som skolan har svårt att delge studenterna idag, men nu är något som nyexade behöver lära sig tidigt i yrkeslivet för att fungera i sin roll som medverkande arkitekt
3	Mer gestaltande och grafisk kunskap. Mer form och färg. Teknik, bim och annat lär man sig medan man arbetar
4	Hur vår affär ser ut, hur man får in uppdrag, anbudsprocessen osv
5	Förståelse för vad projektens skeden innebär
6	Att förstå att vi ska leverera ett kundvärde, vilket inte alltid innebär "grandios arkitektur".
7	Markprojektering
8	Genomförbarhet. Verkligheten. Vad som går att bygga både tekniskt & ekonomiskt.
9	Allt inom projektering, vilka krav som ställs på kvalitet på handlingar - vad / vem handlingarna är till för vikten av korrekta handlingar
10	Projektering + förståelse av att arbeta som konsult
11	Grundläggande kunskap om handlingar och status på handlingar
12	Förmågan att förstå vad arbetet ska göra för nytta för en annan person, för den som betalar. Beträffande projektering: byggnadsingenjörer är bättre, har större förståelse för process, system, byggnadsteknik, sidokonsulters förmågor, regelverk efter tre års utbildning än arkitekter. Det är bra om fler skulle kunna pendla mellan uppgifter som är helt regelstyrda och rent visionära, att väcka känslor, och pendla mellan dessa poler.
13	Att förberedas att ta en ledande roll jämte beställaren.
14	Arkitektens affär
15	Arkitektur tidiga skeden är vår viktigaste kompetens, utan den blir resten meningslöst - men det är skolorna redan bra på att utbilda i. Det digitala arbetsflödet från analys och skiss till leverans till kund, gärna kopplat till arkitektens affär. Social hållbarhet borde vara arkitektens ämne - en fördjupad kunskap om hur det vi ritar skapar sociala värden och hur dessa kan förstås och följas upp skulle stärka vår yrkesroll.
16	Revit och arbetat i programmet enl. tex arkitektens uppdrag, hur man redovisar handlingar från 3D modellen i olika skeden
17	Man behöver större förståelse för hur en byggnad fungera i sin helhet och att samverkan med övriga tekniker är nyckeln till ett bra projekt. Man saknar också kunskap om hur själva affären är uppbyggd och vad som styr den. Man behöver ökad tekniks kunskap för att förstå de olika tekniska systemen som en byggnad består av. I dagsläget så blir unga arkitekter överkörda av andra tekniker för att de helt enkelt inte kan tillräckligt mycket om teknik för att kunna både driva tekniska frågor samt kunna ifrågasätta tekniska lösningar som sidotekniker kommer med.
18	Det kommer ut gestaltningsivriga ensamvargar som blir överraskade att uppdragen genomförs i en kontext, tillsammans med andra och enligt en tidplan. De är duktiga i den digitala miljön och är angelägna om att skapa underverk - vilket är bra och kanske rimligt. Men det hade skapa mindre stress för dem om de var lite förberedda på verkligheten och de förväntningar som finns från det nya livet - arbetslivet. Träffar många arkitekter som inte klarar av att beskriva hur de arbetar - innan de gör själva arbetet. Syftet med att lära sig mer kring process, samverkan mm är inte att de ska bli en huvuddel av vardagen, men det är en viktig del i samverkan med kollegor, kunder, medarbetar mfl.
19	Studenterna saknar inte koncept och arkitektarkunskaper men vill ändå lyfta fram det som oerhört viktigt .
20	kunskap om arkitekturverk
21	Koncept ska kunnas ta hela vägen från tidigt skede in till detaljer i bygghandling

22	Att kunna använda digitala verktyg å ett kreativt sätt för att jobba mer evidensbaserat och för att kunna rationellasera komplexa lösningar.
23	Uppfattar att de har extremt begränsade kunskaper. De skulle behöva grundläggande fastighets- och projektekonomi, förståelse för hur man räknar avkastning, underhållskostnader etc.

Fråga 5. Finns det andra kompetenser som saknas?

1	Grundläggande förståelse för samordning mellan disciplinerna
2	Ledarskap/organisationsteori och juridik (främst ABK09)
3	Teknik
4	Att leda sig själv och ta eget ansvar. Planera sitt arbete & hantera stress
5	Teknisk kunskap
6	Helhetsförståelse för kompetenser hos varandra inom SIR, SAR, FPR och LAR
7	På min tid fanns det bara målbild som förebild för "den sanna arkitekten" - "starkitekt" /stärnarkitekten. Jag skulle tro att parallella förebilder skulle vara bra att visa upp i skolan. Självkänsla och utveckla grunderna.
8	Kundperspektivet och deras ekonomiska incitament
9	presentations teknik
10	Ca 505 av alla uppdra i kronr räkande kommer från offentlig upphandling. Arkitekter bör ha viss kunskap om offentlig upphandling när de kommer ut på arbetsmarknaden. Man behöver också ha baskunskap i Projekteringsledning.
11	Inom rubriken "Projekt och Processledning" så skulle skulle moment som "arbete med workshop" kunna vara en del av utbildningen.
12	Materialkunskap - hur beter sig material i olika klimat (inomhus/utomhus, värme/kylan, mm), hur kan man använda ett material på bästa sättet (hållbarhet, stabilitet, spill, mm)
13	Juridik. Mest konsultavtal men även en övergripande förståelse för PBL och entreprenadsformer.
14	Förståelse och grundläggande kunskap om lagar o krav. PBL BBR AFS etc.

Fråga 7. Av det ni prioriterat högst, kan ni precisera vad inom detta område som ni behöver mer utbildning inom?

1	arkitektens affär är det mest eftersatta området under arkitektutbildningen, hade varit mycket värdefullt för många i början på sin yrkesbana att tillägna sig mer kunskap här
2	Bredare och djupare kunskap om värdena och kostnaderna i branschen
3	Se tidigare svar.
4	Kombinationen arkitekt projektledare/projekteringsledare vore bra för erfarna arkitekter
5	Uppdragsledarskap (projektekonomi, leda andra, självledarskap, projektplanering, ekonomiuppföljning)
6	Vad som kostar i bygg. Dvs genomförbarhet. Hur olika skeden ser ut. Anbud, offerter & pris. Budget & tidplaner
7	Förståelse för andra kompetenser men också andra arkitekters kompetenser exempelvis mellan inredningsarkitekter och husarkitekter.
8	Förstå kundens affär + projektering
9	Affär - fastighetsekonomi - arkitektens uppdrag (jag har själv hållit internutbildningar i handläggarkunskap och ansvar för uppdragsansvariga)
10	AI samt CO2-beräkningar
11	Att leda komplexa projekt i en föränderlig miljö

12	Koldioxidberäkningar och hållbara lösningar, hur man räknar och hur man gör när man återbrukar och återanvänder. Gärna en kurs med innovativt fokus, är man uppmuntras till att testa nya lösningar med målet att få ned Co2avtrycket. Social hållbarhet med fokus på rumsliga lösningar och hur de utvärderas. Digitala verktyg med fokus på tidig analys kopplat till skissarbete och hur den data man genererar kan förvaltas vidare i processen.
13	får större kunskap om kundens affär för att bli en bättre rådgivare samt även kunna öka kontorets affär
14	Det är stora områden så svårt att i en sådan här enkät precisera behovet
15	Tror det är viktigt att fundera på vem som lär ut i de områden som inte är kärnkompetensen för att skapa trovärdighet. Kanske är det läge att öppna upp redan under utbildningen att det inte är arkitekt högskolorna som ska utbilda i alla ämnen, utan att man lär studenter och yrkesverksamma att vår bransch är helt beroende av sitt kontext. Samverkan med andra institutioner, lärosäten mm för att synliggöra det tvärfackliga som är verkligheten har en poäng.
16	-
17	projekteringskompetens
18	Förstår vad som gynnar kunden och hur processer påverkar beslut
19	Arkitektens affär i helhet: sälj, ekonomi och juridik
20	Projekt - och fastighetsekonomi.

Fråga 8: Finns det andra kompetenser som ni önskar att högskolorna erbjuder vidareutbildning inom?

1	Ekologisk hållbarhet med kunskap om relevant programvara
2	Dagvattengestaltning (landskapsarkitektur), 3D-projektering (landskapsarkitektur), Livscykelanalyser
3	Klimat/co2
4	Visualisering som kommunikation i processer
5	Gör skolan till en öppen scen för oss äldre, kvällskurser kroki, konst, måleri, hantverk / att träffas och vara kreativ, snabba kunskapslyft 2x1/2 dag, lunch till lunch, ex träbyggnad
6	Arkitektens affär och pojektekonomi
7	Forskningsförberedande utbildning.
8	Offentlig upphandling
9	Tror att arkitekt högskolorna ska fokusera på att ge kurser inom kärnkompetensen - detaljer, material, återbruk, gestaltning, konstruktion, planering mm.
10	-
11	AMA-beskrivning, cirkulärt byggande, klimatkalkyl
12	introduktion konstruktion, introduktion i VVS, energikrav NollCO2 mm
13	Hållbarhet.

Fråga 11: Önskar ni andra utbildningsformat?

1	Nej
2	Nej
3	Korta fysiska kurser 1-2 dagar vid flera utspridda tillfällen
4	Vet ej
5	Ett påbyggnadsår i hållbart byggande, liknande det format som KKH har.

6	inspirations föreläsningar på tex lunch gärna internationella arkitekter
7	Korta kurser på 25% som är CSN-grundande som intensiva och fysiska hade varit intressant.
8	-
9	Fint om det finns deltidskurser med närvaro t ex fredag fm alt på valfri tid.

Fråga 12. Vad mer vill ni förmedla till arkitekturskolorna?

1	det som studenterna idag är riktigt bra på är skisser och koncept i tidiga skeden, detta är ju på många sätt kärnan i yrket, men för att fungera i yrkeslivet krävs en mer mångfacetterad kunskap, som delvis tillägnas under yrkeslivet, men skulle kunna ingå mer integrerat under grundutbildningen för att underlätta för både student och arbetsgivare och undvika alltför stor diskrepans.
2	Ge studenterna en ordentlig konstnärlig och processledande utbildning. Sånt finns inte tid att bygga upp på kontoren i efterhand
3	-
4	Bra om studenter kan kombinera kurser och examina från olika högskolor Inte bra med SLUs monopol på landskap
5	Att börja med att förbättra grundutbildningen. Inte minst på KTH. Den är inte tillräckligt aktuell & relevant och har för lite koppling till yrkeslivet & arkitektens verkliga roll & ansvar.
6	Att utbilda till det vårt yrke är nu - men också vad det kommer vara i framtiden. Jag upplever skolorna som mycket verklighetsfrånvända i stora delar, då ett antal som sökt jobb hos oss med en kandidatexamen inte gått att anställa. Vi gör inga stadsplaner i Indien, som en sökande hade gjort sin kandidat på. Många drömmer om att rita operahus på fjälltoppar, och så ser ju inte verkligheten ut. Mycket av vårt yrke går ut på att ta hand om fastigheter som redan finns, med en begränsad budget och många krav. Det kommer som en chock för alla nyutexade. Det skulle inte behöva vara så. Många har inte heller förstått att en stor del av vårt jobb består i att hantera människor. Kunder, deras medarbetare, byggare, andra konsulter. Listan är lång. Att kunna sälja in sina idéer och samtidigt vara lyhörd för andra är en konst som skolorna i alla fall borde informera om. Det kravet kommer som en chock för många - och har fått lera att lämna yrket efter en tid.
7	Försök följa konjunkturerna avseende antal antagna till respektive program. Gärna mer utbyte med företagen- gästföreläsningar, gästkritiker mm
8	Era kursalternativ ger olika förutsättningar. Fysisk kurs på plats över en termin finns på Mejän. Viktigt med examination + intyg för arbetsgivaren
9	Förberd studenterna på att ta en mer ledande roll i projektet, för höja statusen på vårt yrke. Entreprenadformer är bra att de har koll på.
10	Mer samarbete med arkitektföretagen
11	Arkitektens praktiska kunskap om rums- och byggnadsutformning kopplat till mänskliga behov skall förstås fortsatt stå i centrum för både grundutbildning och vidareutbildning. Utan den grunden blir arkitekten snabbt en konsult bland andra.
12	Att man är närmare våra verksamheter och har "örat mot marken" Idag är vår syn att det är väldigt stora skillnader mellan det som förmedlas på skolan och hur den verkligheten ser ut när man väl börjar arbeta.
13	Etablera en kontinuerlig dialog med ett urval av aktörer i branschen för att skapa ett ständigt lärande. Omvärlden är enormt föränderlig och förväntningarna på vad arkitekten ska "lösa" är skiftande i karaktär och alltmer krävande. Det är ett utsatt yrke i vissa delar, med enorma ekonomiska värden och än större konsekvenser av felaktiga val. Det finns en enorm potential för arkitekter att ta en ny och mer initierad roll framöver, om de är bättre rustade att vara en del av fler samtal och bli mer relevanta att rådfråga.

14	involvera de yrkesverksamma i större uträkning
15	Mer insyn i det praktiska. Framförallt användning från rätt material på rätt plats, återbruk, förståelse för teknik samt lite ekonomi.
16	Att säkerställa att kandidatexamen ger väsentliga kunskaper i fastighetsaffär, samhällsbyggnad, lagar o krav, projektering och hållbarhetskrav så att kandidaterna kan utföra normalt projekteringsarbete i alla skeden. Att masternivån mer handlar om att utveckla sig som gestaltande arkitekt, men att detta sker efter att en väldigt tydlig skalkravsnivå är lagd. Tror det kan vara positivt med en tydligare uppdelning av kandidat o master där man efter kandidat ska vara allmänorienterad och anställningsbar för projektering o enklare skisser, medan master blir en mer utvecklad fullödig arkitekt. Masternivån behöver dock även då ha fokus på fastighetsekonomi, hållbarhet, projekt- o processledarskap och affärsmässighet, och kunna skapa förutsättningar för att arkitektarbete med verkshöjd. Digitala verktyg ska användas men högskola/universitet ska inte ge poäng i dem.